

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE ON
"ACTUAL PROBLEMS OF DIGITAL AND
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE
CONTINUING EDUCATION SYSTEM"

“UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA RAQAMLI VA
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING
DOLZARB MUAMMOLARI” MAVZUSIDA
XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI

GULISTON

2024-YIL 22-23-NOYABR

UDK: 37.013

KBK: 74.0

U – 11

DOI:

“Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari (23-noyabr 2024-yil) – T.: Guliston, 2024

Ushbu to'plamga 2024-yil 22-23-noyabr kunlari Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Pedagogika va psixologiya”, “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedralarida “Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari” mavzusidagi ilmiy-amaliy anjuman qatnashchilarining ma'ruza materiallari kiritilgan. Ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plamida respublikamiz va xorijiy soha mutaxassisleri, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, magistrlar, doktorantlar, talabalarning ilmiy maqolalari o'rin olgan.

Taqrizchilar:

Yo.A.Nurumbekova – Pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

D.M.Elmuratova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent

Mas'ul muharrir:

R.N.Ergashev – Pedagogika fanlari nomzodi, professor v.b.

N.T.Misirova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent v.b.

Tashkilotchilar:

S.I.Qulmamatov – “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası mudiri, p.f.n., dotsent

G.B.Kurbanova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent v.b.

Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Pedagogika va psixologiya” hamda “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedralarining barcha professor-o'qituvchilari

Mas'ullar:

D.A.Utanbayeva – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)

J.A.Ro'zimatov – “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası stajyor-o'qituvchisi

To'plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma'lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas'uldirlar.

tug'iladi. Qaysidir ma'noda albatta kerak bo'ladi. Lekin xammasi mehnatga, o'z ustida ishlashga boribtaqaladi. Kreativ-pedagog har tomonlama rivojlangan, har bir darsini qiziqarli o'toladigan, yangi metodlar va texnikalardan xabardor va barcha o'quvchilari uchun sevimli bo'lgan mahoratli ustoz. Uning darslari g'aroyib g'oyalarga boy bo'lishi zarur.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Novikova G.P. Zamonaviy maktabgacha ta'limni boshqarish./qo'llanma/.-M.:Ventana-Graf,2007.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birg quramiz.-T:"O'zbekiston",2017.
3. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida qo'yiladigan davlat talablari.T.,2018 y.
4. Л.В.Куцакова. "Конструирование и ручной труд в детском саду".М.: "Просвещение"..1990
5. Babayeva D.R. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasining asosiy mezonlari//Pedagogika ta'lim j. – T.:2001.2-son. 65-66-b.
6. Крысько В.Г. Секреты психологической войны (целый, задачи, методы, формы, опыт). -Минск, 1999.
7. Babanskiy Yu.k., Slastenin V.A., Sorokin N.A., Malkovskaya T.N., Belozersev ye.P., Polyakov V.A., Grishin D.M. Pedagogika / Pod.red.U.K.Babanskogo. -M.: "Prosvesheniye",1991.
8. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi -T., 2018 y

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASINING MAZMUNI

M.A.Rayimqulova

Guliston davlat pedagogika instituti
"Boshlang'ich va maktabgacha ta'lim metodikasi"
kafedrası, stajyor-o'qituvchisi
e-mail:rayimqulovamaftuna49@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha tayyorlov yoshidagi bolalarning bilish jarayonida tanqidiy fikrlash texnologiyasini qo'llashning dolzarbligi, tanqidiy fikrlash texnologiyasi afzalliklari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: tanqidiy fikrlash, kognitiv jarayon, fikrlash, kommunikativlik, tolerantlik.

Abstract. This article talks about the importance of using critical thinking technology in the cognitive process of children of preschool age, the advantages of critical thinking technology.

Key words: critical thinking, cognitive process, thinking, communicativeness, tolerance.

O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasida "Maktabgacha ta'lim tashkilotigacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini kengaytirish va ushbu tashkilotlarda bolalarning har tomonlama intellektual, estetik va jismoniy rivojlanishi uchun shart-sharoitlarni tubdan yaxshilash, bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotigacha ta'lim bilan qamab olinishini jiddiy oshirish va foydalanish imkoniyatlarini ta'minlash, pedagog va mutaxassislarining malaka darajasini yuksaltirish" kabi ustuvor vazifalar belgilangan. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston-2030" yangi taraqqiyot strategiyasida ham "Har bir insonga o'z salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun munosib sharoitlarni yaratish bobida "Maktabgacha ta'lim tashkilotigacha ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish hamda bolalarning to'liq qamrovini ta'minlash" vazifalari qo'yilgan.

Bu esa maktabgacha ta'lim tashkilotigacha ta'lim yoshidagi bolalarni kognitiv faoliyatida tanqidiy fikrlash texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik xususiyatlarini aniqlashtirish, duch kelayotgan muammoli masalalarni takomillashtirish imkoniyatlarini

kengaytiradi. Har bir tarbiyachi bolalar jamoasida ijodkorlik va ruhiy ozodlik muhiti hukmron bo'lishini xohlaydi. Shuning uchun tarbiyachi pedagog bolalarda jonli tasavvur, fantaziya namoyon bo'lishi, taqqoslash va bog'lash, sezgi va onglilikga tayanishi uchun o'quv jarayonini qanday tashkil qilish haqida doimo o'ylash kerak.

Bugungi zamonaviy yosh avlodni kognitiv faoliyat bilan shug'ullanishga undash, axborot-kommunikatsiya sohasida maqsad sari yo'l topish nihoyatda qiyin. Maktabgacha ta'lim tashkilotigacha yoshdagi bolalar maktabgacha ta'lim tashkiloti ta'limiga qadam qo'yganda ko'pincha barcha maktabgacha ta'lim tashkiloti fanlari bo'yicha o'quv materialini idrok etish bosqichidayoq jiddiy qiyinchiliklarga duch kelishadi. Buning sababi tafakkurning va birinchi navbatda, tanqidiy fikrlashning yetarlicha yuqori darajada rivojlanmaganligidir. Va bu zamonaviy dunyoda yangi asrga kognitiv madaniyatning yangi ko'rinishi bilan qadam qo'yayotgan odam uchun juda muhimdir,

Aqlning tanqidiyligi - bu insonning o'zini va boshqa odamlarning fikrlarini xolisona baholash qobiliyati, barcha ilgari surilgan qoidalar va xulosalarni diqqat bilan va har tomonlama tekshirib ko'rish qobiliyatidir. Tanqidiy fikrlash, insonga shaxsiy va kasbiy hayotda o'z ustuvorliklarini aniqlashga yordam beradi, axborot, tahlil qilish va mustaqil xulosalar chiqarish, o'z qarorlarining oqibatlarini bashorat qilish va ular uchun javobgar bo'lish qobiliyatini rivojlantiradi hamda birgalikdagi faoliyatda muloqot madaniyatini rivojlantirish imkonini beradi, tanlangan tanlov uchun individual javobgarlikni o'z ichiga oladi, individual ish madaniyati darajasini oshiradi.

Milliy maktabgacha ta'lim tashkilotigacha ta'lim tizimi uchun bolalarni tanqidiy fikrlashini modernizatsiya qilishdan maqsad zamonaviy hayotning hozirgi Yangi O'zbekistonimizning Uchinchi Rennesans rivojiga javobberadigan yangi sifatga erishishdir.

Tanqidiy fikrlash fikrlash jarayonining eng muhim funksiyalari hisoblangan xulosalarimizga olib kelgan mulohazalarni yoki qaror qabul qilishda biz hisobga olgan omillarni, o'zini baholashni o'z ichiga oladi. M.V. Klarinaning so'zlariga ko'ra, tanqidiy fikrlash – bu oqilona, aks ettiruvchi fikrlash bo'lib nimaga ishonish yoki qanday harakat qilish kerakligini hal qilishga qaratilgan. Shu tarzda tushunilgan holda, tanqidiy fikrlash qobiliyat (ko'nikma) va moyilliklarni (munosabatlarni) o'z ichiga oladi. [Klarina M.V. 1994].

Tanqidiy fikrlash insonning o'z aqliy faoliyati, ular bilan ishlash qobiliyatini aks ettirish qobiliyatining mavjudligini nazarda tutadi. tushunchalar, mulohazalar, xulosalar, savollar, analitik faoliyat qobiliyatini rivojlantirish, shuningdek, boshqa odamlarning o'xshash imkoniyatlarini baholash imkonini beradi. Umuman olganda, tanqidiy fikrlash amaliy yo'nalish bilan tavsiflanadi. Shu sababli, uni amaliy mantiqning bir shakli sifatida talqin qilish mumkin.

Tanqidiy fikrlash mexanizmi aqliy faoliyatni o'z ichiga oladi. Fikrlash va argumentatsiya jarayonini belgilovchi operatsiyalar: maqsadni belgilash, muammoni aniqlash, gipotezalarni ilgari surish, dalillarni keltirish, ularni asoslash, oqibatlarni bashorat qilish, muqobil nuqtai nazarlarni qabul qilish yoki qabul qilmaslik shular jumlasidandir. Bu murakkab va noaniq vaziyatlar va muammolarni sintez qilish, tahlil qilish va baholash uchun asosiy intellektual ko'nikmalarni (bilim va tushunish) qo'llash qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bular muammoni aniqlash, vaziyatni aniqlashtirish, dalillarni tahlil qilish, masalani har tomonlama o'rganish, yechimlarni baholash mezonlarini va axborot manbalarining ishonchliligini ishlab chiqish, umumlashtirishdan qochish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Ushbu texnologiyaning maqsadi bolalarning nafaqat maktabgacha ta'lim tashkilotida, balki kundalik hayotda ham zarur bo'lgan fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish (aniq qaror qabul qilish, axborot bilan ishlash, hodisalarning turli tomonlarini tahlil qilish va h.k.

Tanqidiy fikrlash, refleksivlik, muloqot, ijodkorlik, harakatchanlik, mustaqillik, bag'rikenglik, o'z tanlovi va faoliyati natijalari uchun javobgarlik kabi asosiy shaxsiy fazilatlarini rivojlantiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish orqali biz quyidagi natijalarga erishamiz:

Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari

- maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarlarini sabab-oqibat munosabatlarini aniqlashga o'rgatish;

- yangi g'oyalar va bilimlarni mavjud kontekstda ko'rib chiqish;
- keraksiz yoki noto'g'ri ma'lumotlarni rad etish;
- turli ma'lumotlarning bir-biri bilan qanday bog'liqligini tushunish;
- fikrlashdagi xatolarni ajratibko'rsatish;
- o'ziga xos qiymat yo'nalishlari to'g'risida xulosa chiqara olish;
- manfaatlar, mafkuraviy munosabatlar matnda yoki so'zlayotgan shaxsda aks etadi;
- kategoriyali bayonotlardan qochish;
- mulohaza yuritishda halol bo'lish;
- noto'g'ri xulosalarga olib keladigan noto'g'ri stereotiplarni aniqlash;
- oldindan tuzilgan munosabat, fikr va mulohazalarni aniqlash;
- har doim tekshirish mumkin bo'lgan faktni ajrata olishtaxminlar va shaxsiy fikrlar;
- og'zaki yoki mantiqiy nomuvofiqligini savol ko'rinishida bayon etish;
- matn yoki nutqdagi muhim va ahamiyatsizni ajrata olish.
- O'qish madaniyatini shakllantirish, shu jumladan ma'lumot manbalaridan foydalanish,

turli xilmanbalardan foydalanish;

- o'qish strategiyalari, o'qilgan narsani adekvat tushunish, ma'lumotni muhimligi bo'yicha saralash, ahamiyatsiz ma'lumotlarni "yo'q qilish", yangi bilimlarni tanqidiy baholash, xulosalar va umumlashtirish;

Shaxsiy qadriyat g'oyasi va uni rivojlantirish, o'zini o'zi bilish va o'zini namoyon qilish uchun qulay muhit yaratish juda muhimdir. Shuning uchun, bir tomondan, ta'lim faoliyati davomida bilish jarayoni uningbarcha bosqichlarida modellashtiriladi va tahlil qilinadi. Bu sizga ushbu texnologiyadan shaxsning (ham tarbiyalanuvchi, ham tarbiyachi) o'zini o'zi rivojlantirish va o'z-o'zini tarbiyalash vositasi sifatida foydalanish imkonini beradi. Boshqa tomondan, barcha ta'lim faoliyati subyekt-subyekt, sheriklik munosabatlari asosida quriladi.

Texnologiya bolalarlarda ijtimoiy mas'uliyatni singdirishga qaratilgan. Bunga erishish uchun butun ta'lim jarayoni aniq hayotiy vazifalar bilan chambarchas bog'liq, bolalar real hayotda duch keladigan muammolarni aniqlash va hal qilish. voqelikka ijtimoiy yo'naltirilgan munosabat, jamoada ishlash ko'nikmalari, shaxsning tamoyillari va harakatlarining o'zaro bog'liqligi fuqarolik qarashlarini shakllantirishning zarur shartidir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanda rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947- son Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2017-yil, 6-son, 70-modda.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 12.09.2023-y., 06/23/158/0694-son; 29.12.2023-y., 06/23/214/0984-son.

3. Роберт И.В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты) [Электронный ресурс] / И.В. Роберт. – Эл. изд. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2014. –398 с.: ил. – Режим доступа: <http://znanium.com/catalog/product/538896> [Дата обращения 02 октября 2018]

4. Использование технологии развития критического мышления на уроках русского языка и литературы. Манина Наталья Валериевна. Методическая пособия. Вохма.2021. 5 стр.

5. Клустер Д. Что такое критическое мышление [Текст] / Д. Клустер. // Критическое мышление и новые виды грамотности. – М.: ЦГЛ, 2005. – 80 с.

Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari

Umarova Gulshod Abdujabbarovna Norqo'ziyeva N., Xayrullayeva D.	MASHG'ULOTLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	138
Umarova Gulshod Abdujabbarovna	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI ESTETIK TARBIYALASHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	140
Lyu Anqi	CURRENT ISSUES IN INTRODUCING DIGITAL AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PRESCHOOL EDUCATION SYSTEM	143
Wang ChunLing	TECHNOLOGY IMPROVEMENT IN SECONDARY EDUCATION	145
Xiu Si	TECHNOLOGY INNOVATION IN EARLY CHILDHOOD	147
Xoliqov Umidjon Qo'chqarovich Kabulova Sanobar Eshnazarovna	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI SHAXMAT O'YINI ORQALI TARBIYALASHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING DOLZARB MASALALARI	150
Gaziyeva Nigora Shamsiddinovna	OTA-ONALAR BILAN ISHLASHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	154
Isabekova Dilafroz Shermirzayevna	MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ORQALI MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI KASBGA YO'NALTIRISH	155
Abdurazzakova Rayhon Musayevna	MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALAR NUTQINI O'STIRISH MASHG'ULOTLARIGA ILG'OR INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISH	157
To'raqulova Malohat Bahodir qizi Iskandarova Sabina Iskandar qizi	BO'LAJAK TARBIYACHILARNI STEAM TEXNOLOGIYASI ASOSIDA O'QITISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	159
G.Y.Rustamova Y.J.Rustamova	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING ELEMENTAR MATEMATIK TASAVVURLARINI SHAKLLANTIRISHDA TRIZ TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	161
G.Y.Rustamova F.Sh.Jumanazarova	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA TA'LIM BERISHDA TRIZ TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH YO'LLARI	164
Niyozova Gulnoza Baxtiyor qizi	MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI	166
Shodiboyeva Mohinur Abdurahmon qizi Shokirova Hilola Abdurahmon qizi	MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI MASHG'ULOTLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISH	169
Shodiboyeva Mohinur Abdurahmon qizi Abdusalomova Shahnoza Abdurashid qizi	BO'LAJAK RAHBARLARNING KREATIV MALAKASINI OSHIRISH TEXNOLOGIYASI	172
M.A.Rayimqulova	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASINING MAZMUNI	176
Maftuna Rayimqulova Sarvinoz Jo'rabekova	TANQIDIY FIKRLASH MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING BILISH JARAYONINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA	179
Д.Б.Худойбердиева К.Э.Тахирова	ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ В РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	182
Botirova Yorqinoy Dilshod qizi O'sganova Muhlis	KICHIK GURUHLAR PSIXOLOGIYASI VA KICHIK GURUHLARDA UCHRAYDIGAN MUOMMOLARNING BIR NECHA SABABLARI HAMDA YECHIMLARI	186
Durdona Xudoyberdiyeva	BO'LAJAK TARBIYACHILARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI KREATIV YONDASHUVLAR ASOSIDA	187